JOURNAL OF TURKISH STUDIES
TÜRKLÜK BİLGİSİ ARAŞTIRMALARI
VOLUME 59
December 2023

Edited by - Yayınlayanlar
Cemal KAFADAR • Gönül A. TEKİN

FESTSCHRIFT IN HONOR OF ORHAN BİLGİN I

Guest Editor
Abdullah ESEN

Editorial Board - Tahrir Heyeti
Cemal KAFADAR • Selim S. KURU • Günay KUT • Gönül A. TEKİN

Consulting Editors - Yardımcı Yazı Kurulu
N. AÇIKGÖZ muğla M. CANPOLAT ankara R. DANKOFF chicago P. FODOR budapest E. HARMANCI kocaeli C. KAFADAR cambridge, mass M. KALPAKLI ankara C. KURNAZ ankara G. KUT istanbul G. NECİPOĞLU cambridge, mass M. ÖLMEZ istanbul Z. ÖNLER çanakkale K. RÖHRBORN göttingen W. THACKSTON, Jr. cambridge, mass Z. TOSKA istanbul R. WİTTMANN İstanbul P. ZIEME berlin

JOURNAL OF TURKISH STUDIES
TÜRKLÜK BİLGİSİ ARAŞTIRMALARI
VOLUME 59
December 2023

Edited by
Cemal KAFADAR • Gönül A. TEKİN

FESTSCHRIFT IN HONOR OF ORHAN BİLGİN
I

Guest Editor
Abdullah ESEN

Published at the Department of Near Eastern Languages and Civilizations
Harvard University
2023

TÜRKLÜK BİLGİSİ ARAŞTIRMALARI
JOURNAL OF TURKISH STUDIES
CİLT 59
Aralık 2023

Yayınlayanlar
Cemal KAFADAR • Gönül A. TEKİN

ORHAN BİLGİN ARMAĞANI
I

Yayına Hazırlayan
Abdullah ESEN

Harvard Üniversitesi
Yakındoğu Dilleri ve Medeniyetleri Bölümünde yayınlanmıştır
2023

İN‘ÂMÂT DEFTERLERİ IŞIĞINDA BİR ŞAİR PORTRESİ OLUŞTURMAK: ŞEHDÎ ÖRNEĞİ

Ümran AY* - Esra BAL**

Özet

Klasik Türk edebiyatında şairler hakkında bilgi almak için müracaat edilen ilk kaynak bilindiği üzere şair tezkireleridir. Şaire dair bilgiye tezkirelerden ulaşılamaması durumunda ikincil kaynak olarak diğer bibliyografik eserler, hatırat ve seyahatler, şehir tarihleri gibi birçok kaynağa başvurulabilir. Padişahların çeşitli vesilelerle bulundukları ihsanların kayda alındığı in‘âmât defterleri de ihtiva ettiği bilgiler açısından önemli başvuru kaynaklarından birini oluşturmaktadır. *Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü*’nde ve dönemin tezkirelerinde kendisine dair bir bilgi bulunmayan Şehdî hakkındaki kayıtlara, Atatürk Kitaplığı M.C. O.71 numarada kayıtlı 909-933 / 1503-1527 tarihlerini kapsayan in‘âmât defteri üzerine yapılan bir doktora çalışmasında rastlanmıştır. Bu makalede Osmanlı bürokrasisi ve edebiyat tarihi açısından önemli bir yeri olan in‘âmât defterleri hakkında kısaca bilgi verilmiş, Atatürk Kitaplığı M.C. O.71 numaralı 909-933 / 1503-1527 tarihli in‘âmât defterindeki şairler ve şiirlerin veriliş şekillerine ait kayıtlar örnekleriyle incelenmiştir. *TEİS*’te tanıtılan Şehdî mahlaslı şairlerden bahsedildikten sonra adı geçen in‘âmât defterindeki Şehdî’ye ait bilgiler aktarılmıştır. Şairin Topkapı Sarayı Müzesi Evrakı Arşivi, 363 numaralı gömlek dosyada bulunan II. Bayezid’e sunduğu Farsça kasidesi, Türkçeye çevirisiyle birlikte metne dâhil edilmiştir. Kasidede mesleğine dair söylediği bilgilerle defterdeki bilgiler mukayese edilmiş; şairin adı, mesleği ve hayatının belli bir dönemine dair bazı bilgiler netlik kazanmıştır. Arşiv belgelerinin ve Osmanlı bürokrasinin çeşitli kademelerine ait defterlerin edebiyat tarihine katkısı Şehdî örneği üzerinden ortaya konmuştur.

Anahtar kelimeler: II. Bayezid, Şehdî, Osmanlı Arşivi, in‘âmât defteri, kaside, terzilik.

Creating a Portrait of a Poet in Light of In‘âmât Registers: The Case of Şehdî

Abstract

The poet tezkires, as is well known, are the first source of information about poets in classical Turkish literature. If information about the poet cannot be obtained from the tezkires, many other sources, such as other bibliographic works, memoirs and travels, the city histories can be consulted as secondary sources. In‘âmât books, in which the blessings of the sultans on various occasions are recorded, also constitute one of the most essential reference sources in terms of the information they contain. There is no information about Şehdî in the *Turkish Literature Names Dictionary* and in the tezkires of the period. Records regarding Şehdî were found in a doctoral study

* Doç. Dr., Marmara Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü. umran.ay@gmail.com, ORCID: 0000-0002-4036-6934.

** Doktora Öğrencisi, İstanbul 29 Mayıs Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı. s.esrabal@gmail.com, ORCID: 0000-0001-5125-4711.

about in'âmât books in Atatürk Library No. M.C. O.71 covering the dates 909-933 / 1503-1527. The article begins with a brief overview of the in'âmât books, which have an important place in the Ottoman bureaucracy and the literary history. Then, the records of poets and the way the poems were given in the in'âmât book dated 909-933 / 1503-1527 numbered M.C. O.71 of the Atatürk Library were examined with examples. After mentioning the poets with the pseudonym Şehdî who were introduced in *TEİS*, the information about Şehdî in the aforementioned in'âmât book was conveyed. The qasida, written in Persian and presented to Bayezid II by Şehdî, housed in the Topkapı Palace Museum Document Archive, file number 363, was included in the article together with its translation into Turkish. The information Şehdî gave about his own profession in the qasida was compared with the information in the in'âmât book; some information about the poet's name, profession and a certain period of his life has become clear. The contribution of archive documents and books belonging to various levels of the Ottoman bureaucracy to the literary history has been revealed through the case of Şehdî.

Keywords: II. Bayezid, Şehdî, Ottoman Archive, in'âmât book, qasida, tailoring.

Giriş

Klasik Türk edebiyatında şairler, şiirlerinde umumiyetle bugün takma ad diye karşılayabileceğimiz mahlaslar kullanırlar. Şairlerin; manası güzel, beğenilen mahlasları tercih etmeleri sebebiyle klasik Türk şiirinde aynı mahlasın birden fazla şair tarafından kullanılmasına da sıkça tesadüf edilir. *Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü*'ne göre farklı yüzyıllardan olmak üzere Feyzî mahlası 54, Arif 38, Abdî 34, Şeyhî 29 defa kullanılmıştır. Şairlerin biyografilerine dair araştırmalar yapılırken aynı yüzyılda yaşamış mahlastaş şairleri belirleme, birbirinden ayırt etme hususunda birtakım problemler ortaya çıkar. Bunların çözümünde şair tezkireleri en başta gelen müracaat kaynakları olur.

Bilindiği gibi tezkireler şair hakkında "Gerçek adı, baba adı, mesleği nedir; doğum yeri neresidir, eserleri nelerdir, devrindeki şairlerle münasebeti nedir, şiir örnekleri nelerdir?" gibi sorulara cevap verirler. Bazen şair hakkında bu bilgilerden sadece birinin ya da birkaçının bulunması araştırma konusu olan şairin kimliğini tespitte araştırmacıya önemli mesafeler aldırır. Burada, "Üzerine çalışılan şairden tezkirelerde bahsedilmemişse o zaman ne yapılmalıdır?" sorusu akla gelecektir. Bu durumda ikincil biyografi kaynakları olarak nitelendirilen bibliyografik eserler, seyahat ve hatırat türü, şehir tarihleri, hattatlar, sadrazamlar, mevlevîler, musikîşinaslar gibi belli bir zümreyi esas alarak hazırlanan biyografiler, dönemin tarihleri, devlet bürokrasisinde kullanılan sicill-i ahvâl, in'âmât defterleri gibi defterler araştırma sınırlarına dâhil olur.

İn'âmât defterleri

İslam ve Türk devlet bürokrasisinde çeşitli kayıtların tutulması için kullanılan evrakın bir araya getirilmiş şekline defter adı verilmiştir. Nejat Göyünç, konuyla ilgili maddesinde mali teşkilatlanmasında İlhanlı tesiri bulunan Osmanlıda da bürokraside sistemli bir şekilde defterler tutulduğunu, bugün arşivde bulunan defter türlerinin üç yüz bini bulduğunu belirtir.[1] Mühimme, sicill-i ahvâl, temettuât, hurûfât, rûznâmçe, ahkâm, keşif, avârız, darphâne, mufassal, in'âmât defterleri bunlardan bazılarıdır.

[1] Nejat Göyünç, "Defter", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, c.9 (Ankara: TDV Yayınları, 1994) s.90.

İn'âmât defterlerinin yukarıda sözünü edilen ikincil biyografi kaynakları arasında önemli bir yeri vardır. İlk kez Prof. Dr. İsmail Erünsal'ın dikkat çektiği[2] bu defterler tuttukları kayıtlar itibariyle, edebiyat tarihçilerinin -döneme ve şaire göre değişse de -önemli kaynakları arasına girmişlerdir.

Sözlükte; ihsanda bulunma, lütfetme manasına gelen "in'âm"; Selçuklularda askerî birliklerin teftişini yapan ârızu'l-ceyşin ücreti,[3] Hindistan'da hüküm süren Türk devletlerinde geliri maaş yerine veya belli bir hizmet karşılığında memur ve kumandanlara tahsis edilen topraklara verilen ve "câgîr" diye isimlendirilen bir tür ihsanın adı olmuştur.[4] Hindistan-Türk devletlerinde sadece memur ve kumandanlara verilen ihsanların Osmanlıda pek çok zümreye tahsis edildiğini Filiz Karaca şu şekilde açıklar:

> Osmanlılarda ilim ve sanat erbabına, dinî zümre mensuplarına, fakirlere, Haremeyn'in ileri gelenlerine ve halkına, hanedan mensubu şehzade ve sultanlara, devlet görevlilerine, yabancı hükümdarlara, bunların yakınlarına, elçi ve misafirlere takdir, taltif ve teşvik amacıyla veya ihtiyaçlarını karşılamak için verilen aynî ve nakdî bahşiş ve hediyeleri kapsayan genel bir anlam kazanmıştı. [5]

Sultanın tahta çıkışı, devlet merasimleri, sarayda yapılan düğün ve şenlikler, bir beldenin/kalenin fethi, Ramazan ve Kurban Bayramı; Miraç, Berat, Kadir Gecesi gibi mübarek geceler, taziye, kutlama ve elçilik münasebetiyle verilen in'âmlar, tasadduk, taltîf, teşrîf gibi isimlerle resmî defterlere geçirilmiş ve bu defterlere de in'âmât defteri adı verilmiştir. Bugün elimizde II. Bayezid ve Kanunî Sultan Süleyman devirlerine ait olmak üzere iki in'âmât defteri bulunmaktadır. XVI. yüzyılda devlet hazinesinden verilen in'âmların kayıtları tasaddukât, teşrîfât, âdet kayıtlarıyla birlikte rûznâmçeciler tarafından özel defterlerde toplanmıştır. XVII. yüzyılda bu defterleri tutma görevi teşrîfâtîye verilmiş, sonraki yüzyıllarda ise bu sarflar atıyye-i seniyye olarak adlandırılmıştır.[6] Çalışmanın bundan sonraki bölümünde II. Bayezid dönemine ait bir in'âmât defterindeki kayıtlara daha yakından temas edilecek, defterin şairlerle ilgili verdiği bilgilere değinilecektir.

Atatürk Kitaplığı M.C. O.71 numaralı 909-933 / 1503-1527 tarihli in'âmât defteri

Defter, 2014 yılında İlhan Gök tarafından tamamı üzerine hazırlanan doktora teziyle ilim âlemine tanıtılmıştır.[7] II. Bayezid, Yavuz Sultan Selim ve Kanunî Sultan Süleyman'ın ilk yıllarını kapsayan defter; içerdiği siyasi ve askerî, idari, hanedanla ilgili kayıtlar yanında; mimari, saray esnafı, dönemin makbul kumaş çeşitleri, sağlık teşkilatı, saraya gönderilen hediye türleri, savaş aletleri ve silah yapan ustalara dair kayıtlarıyla da Osmanlı Devleti'nde verilen in'âmların usul ve esaslarını gösteren önemli bir belgedir. Birçok farklı alanda araştırmacılara kaynak olan defter, XVI. yüzyılın ilk çeyreğini kapsaması ve elimizde bu tarihlerden önce tutulmuş başka bir in'âmât defteri olmaması bakımından da ayrıca önem arz eder. Defterde hediyeler, in'âmât ifadesinin yanı sıra tasadduk, teşrîfât, nûkeriye, idâne, âdet gibi terimlerle adlandırılmıştır.

---

2 İsmail Erünsal, "Türk Edebiyatı Tarihi'nin Arşiv Kaynakları I: II. Bayezid Devrine Ait Bir İn'âmât Defteri". *TED* X-XI (1981): s.303-342.

3 Filiz, Karaca, "İn'âm", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, c.22* (Ankara: TDV Yayınları, 2000) s.259.

4 Azmi Özcan, "Câgîr", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, c.7 (Ankara: TDV Yayınları, 1993) s.11.

5 Karaca, "İn'âm", s.259.

6 Karaca, "İn'âm", s.260.

7 İlhan Gök, "Atatürk Kitaplığı M.C. O.71 numaralı 909-933/1503-1527 tarihli İn'âmât Defteri (Transkripsiyon Değerlendirme)" (Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi, 2014).

Defterdeki şairlerle ilgili kayıtlar "II. Selim Dönemi Sonuna Kadar Osmanlı Edebi Hâmîlik Geleneği" başlıklı doktora tezinde ayrıntılı bir şekilde ele alınmıştır. Tuba Işınsu İsen-Durmuş adı geçen doktora çalışmasının giriş bölümünde, "kültür hayatı hakkında çok zengin malzeme sunan in'âmât defterlerinde şairlerin diğer sanatkârlardan ayrı olarak ya tek tek ya da toplu olarak zikredildikleri" ve "cemâ'at-i şuarâdan olmadıkları hâlde zaman zaman şiir yazıp saraya takdim eden çeşitli meslek erbabından söz edildiğini", böylece tezkirelerde yer almayan şairleri de kaydettiği için çok önemli malzeme konumunda olduklarını belirtir.

> Belli bir sisteme göre düzenlenen in'âmât defterleri, şiirin sunulduğu tarih, şairin mesleği veya görevinin belirtilmesinin ardından in'âm ve ihsanın veriliş sebebi ve karşılığında sunulan hediye akçe ise "nakdiye", elbise ise "câme" kayıtlarıyla belirtilmektedir. Şairlerin isimlerinin yanına çoğu zaman "şair" kaydı konulmakla beraber, eğer saraydan düzenli aylık alıyorlarsa "der-cema'ât-i müşâhere-horân" ifadesi eklenmektedir. İn'âm ve ihsanın veriliş sebebi de çoğu zaman ifade edilmekte hediyenin cinsi nakdiye ise kaç akçe, câme ise ne cins elbise ve kumaş verildiği belirtilmektedir. Hediyeler eğer verilmeyip de gönderiliyorsa "be-marifeti" kaydı konulur ve kimin vasıtasıyla gönderildiği kaydedilir.[8]

Yukarıdaki bilgileri Gök'ün çalışmasından hareketle şöyle örneklemek mümkündür.[9] 21 Zilkade 910 / 25 Nisan 1505'te "in'âm be-mezkûrîn" başlığı altında Hazine-i Âmire Defterdarları Mevlanâ Kasım Çelebi ve Mevlanâ Pir Mehmed Çelebi'ye "10.000'er akçe nakdiye ve câme-yi çatma-yı Burusa", padişah atlarının nalbendi Yusuf'a, "kapıağası marifetiyle 1500 akçe", "der-cemâ'at-i müşâhere-horân" diye kayıtlanan şair Kâtibî'ye "2000 akçe" verildiği yazılmıştır. Yine 3 Cemaziyelahir 913/10 Ekim 1507'de "tasadduk be-mezkûrîn" başlığı altında Sultan II. Bayezid'in oğlu Şehzade Mahmud'un[10] vefatı dolayısıyla mersiye getiren şairler ve onlara neler verildiği sırasıyla kaydedilmiştir. Kayda göre, Sabâyî 1500, Edhemî 1000, Keşfî 500, Sailî 1000, Kâtibî 2000 akçe nakdiye ihsan almışlar; Sailî'ye nakdiyenin yanında ayrıca "câme-yi mîrâhurî ân kemhâ-yı kırmızı" verilmiştir.

Defterdeki kayıtlardan şiirlerin sunulma şekillerine dair veriler elde etmek de mümkündür. Bazıları bizzat padişahın huzurunda, bazıları çoğunlukla divan üyelerinden bir saray görevlisi vasıtasıyla kasidelerini sunarken bazı şairler de mektupla veya bir elçi ile şiirlerini göndermişlerdir. 13 Muharrem 914/14 Mayıs 1508'de Sipahioğullarından Revânî isimli bir şair kaside getirmiş ve kayıtlara "Revânî, ân ebnâ-yı sipâhiyân ki kaside âverd, 2000" şeklinde girmiştir. 20 Zilhicce 915/31 Mart 1510'da tutulan bir kayıtta ise "tasadduk be-mezkûrîn" başlığı altında Semâniye müderrislerinden Mevlanâ Sa'dî kaside göndermiş ve kayıtlara "Mevlanâ Sa'dî ki ân müderrisân-ı Semâniye, birâder-i tevki'î, kasîde ferestâde, 3000 (akçe), cübbe ân murabba bâ-çuka" ibaresiyle verilen ihsanlar yazılmıştır.

Şairler Ramazan veya Kurban Bayramı vesilesiyle getirdikleri kasideler için ıydâne/îdâne-ıydıyye adıyla hediyeler almışlardır. 5 Şevval 916/5 Ocak 1511 tarihli bir kayıtta "âdet-i îdâne-yi mezkûrîn" başlığı altında Azizî, Ruhî, Mesihî, Nasibî, Kâtibî, Natıkî, Şefî'î, Sâ'ilî, Keşfî, Sabâyî, Refikî mahlaslı şairler sıralanmış ve onlara "câme-i benek-i Burusa, câme-i münakkaş-ı Burusa, câme-yi mîrâhurî ân

---

8 Tuba Işınsu İsen-Durmuş, "II. Selim Dönemi Sonuna Kadar Osmanlı Edebî Hâmîlik Geleneği" (Doktora Tezi,İhsan Doğramacı Bilkent Üniversitesi, 2006), s.76.

9 İlgili defterden tarih belirtilerek alınan bütün kayıtlar İlhan Gök'ün çalışmasından alınmıştır.

10 Sultan Bayezid'in en küçük oğlu Şehzade Mahmud, babası devrinde Kastamonu (1484-1504) ve Manisa (1504-1507) vilayetlerinde valilikte bulunmuştur.

kemhâ-yı kırmızı, kadife-i alaca-yı Burusa" gibi devrin muteber kumaşlarından hediye verildiği yazılmıştır.[11]

Defterde geçimi için düzenli şiir sunan ve bunun karşılığında maaş alan şairlerin kayıtlarında "der-cemâ'at-i müşâhere-horân" ibaresi yer almıştır. Kâtibî, Haydar Çelebi, Mâ'ilî gibi şairler bu cümledendir. Yine şairler sundukları şiirin değeri oranında veya ihtiyaç sahibi ise ihtiyacı oranında caize almışlardır. Genellikle yüksek mevkide olup da şiir sunan kişilere daha yüksek miktarda caize verildiği görülmektedir. 25 Rebiülahir 917/22 Temmuz 1511'de II. Bayezid'in şehzadesi Şahinşah Beğ'in vefatı üzerine mersiye getiren sakkâ (saka, sucu) Hacı Ali'ye nakit "500 akçe ve câme-yi alaca" verilirken mersiye gönderen Midilli mirlivâsı İskender Paşa oğlu Mustafa Beğ'e "10.000 akçe ve câme-i çatma-yı Burusa" hediye olarak verilmiştir.

Defterde şairlerin varsa başka meslekleri de kayıt altına alınmıştır. Örneğin Hacı Ali, sakka; Mevlana Ömer, tevkî' kâtibi; Mehmed Çelebi, nişancı paşa; başka bir Mehmet Çelebi ise kadı-asker-i köhne (eski kazasker) olarak belirtilmiştir.

TEİS'te tanıtılan Şehdî mahlaslı şairler

İsen-Durmuş, bahsi geçen çalışmasının sonuna koyduğu "II. Selim Dönemi Sonuna Kadar Hâmîler ve Hâmîlik Ettikleri Şairler" başlıklı tabloda Yıldırım Bayezid devrinden (1389-1403) başlayarak II. Selim devri (1566-1574) sonuna kadar şehzadelerin hâmîliklerini de kapsayan bir liste verir. Bu listede sadece Fatih Sultan Mehmet dönemi (1444-1446, 1451-1481) şairleri arasında Amasyalı Şehdî ismiyle karşılaşılır.[12] *TEİS* kısa adıyla bilinen *Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü*'nde ise Şehdî mahlaslı 9 şair tanıtılır. Bunlardan ilki İsen-Durmuş'un çalışmasında da zikredilen, Şehnâmeci Şehdî olarak da tanınan Amasyalı Şehdî'dir, asıl adı Mehmet'tir.[13]Antakya'da doğmuş olup 1520'den sonra vefat ettiği düşünülen XVI. yüzyıl şairi Şehdî ise şekerci esnafından bir şair olup helvacı olduğu için bu mahlası almıştır. [14] *TEİS*'te XVII. yüzyılda yaşamış Şehdî mahlaslı dört şaire yer verilir. Bunlar sırasıyla Kilârî Şehdî Bey,[15] Kâtip Şehdî,[16] Divan Kâtibi Mustafa Şehdî Efendi[17] ve Diyarbakır'da doğmuş, Sofya müftülüğü de yapmış olan Şehdî Yahya Efendi'dir.[18] Sözlükte XVIII. yüzyılda yaşadığı belirtilen iki Şehdî'den birisi Şehdî Osman Efendi,[19] diğeri ise Antakya'da doğmuş muhasebeci ve

[11] Gök, "909-933/1503-1527 tarihli İn'âmât Defteri", s.1201-1202.

[12] İsen-Durmuş, "Hâmîlik Geleneği" s,146.

[13] Volkan Karagözlü, "Şehdî, Mehmed Şehdî Çelebi, Şeh-nâmeci Şehdî" *Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü,* son güncelleme 6 Kasım, 2020. http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/sehdi-mehmed-sehdi-celebisehnameci

[14] Mehmet Fatih Köksal, "Şehdî", *Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü,* son güncelleme 29 Ekim, 2020, http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/sehdi

[15] İsmail Hakkı Aksoyak, "Kilârî Şehdî Bey" *Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü,* son güncelleme 26 Kasım, 2020, http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/sahin-sehdi-sahzade-kilari-sehdi

[16] Halil İbrahim Yakar, "Şehdî" *Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü,* son güncelleme 25 Kasım, 2020, http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/sehdi-mdbir

[17] İsmail Hakkı Aksoyak, "Mustafa Şehdî Efendi" *Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü,* son güncelleme 25 Kasım, 2020, http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/sehdi-mustafa-sehdi-efendi

[18] İsmail Hakkı Aksoyak, " Şehdî, Yahya Efendi" *Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü,* son güncelleme 25 Kasım, 2020, http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/sehdi-yahya-efendi

[19] Türkan Polatcı, "Şehdî, Osman Efendi" *Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü,* yayın tarihi 23 Ağustos, 2014, http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/sehdi-osman-efendi

kâtip olarak tanınan Şehdî'dir.[20] Âşık Şehdî'nin ise Gubarî'nin *Şairnâme*'sinde adı geçtiği ancak yaşadığı yüzyılın belli olmadığı belirtilmiştir.[21]

İn'âmât defterindeki Şehdî'ye ait bilgiler

İlhan Gök'ün adı geçen doktora tezinde ele aldığı in'âmât defterinde yukarıdaki kaynaklarda ve araştırma eserlerinde adı geçmeyen bir Şehdî daha bulunmaktadır. Defterde Şehdî ile ilgili kayıtlar tarih sırasına göre şöyledir:[22]

5 Receb 909 – İn'âm be-mezkûrîn
Alâ'addîn, şâir-i hayyât ki kasîde âverd, 1500.

8 Şevval 909 – Âdet-i îdâne-i mezkûrîn
Şehdî, şâir, câme, misluhü (câme-i mîrâhurî ân kemhâ-yı kırmızı, sevb.)

15 Cemaziyelahir 915 – İn'âm be-mezkûrîn
Alâ'addîn, şâirü'l-ma'rûf be-Şehdî, 1500.

15 Şevval 915 – Âdet-i îdâne-i mezkûrîn
Şehdî, şâir, câme misluhü (câme-yi mîrâhurî ân kemhâ-yı kırmızı, sevb.)

20 Zilhicce 915 – Âdet-i îdâne-i mezkûrîn
Şehdî, şâir, câme misluhü (câme-i mîrâhurî ân kemhâ-yı kırmızı, sevb.)

21 Muharrem 916 – Tasadduk be-mezkûrîn
Alâ'addîn, şâirü'l-ma'rûf be-Şehdî, 1500.

6 Cemaziyelahir 917 – İn'âm be-mezkûrîn
Şehdî ki mersiye-i Şâhinşâh Beg âverd, 1000.

12 Cemaziyelahir 917 – İn'âm be-mezkûrîn
Şehdî, şâir, 1000.

Fî tâsi'-i Şevval sene 917 – âdet-i îdâne-i mezkûrîn
Şehdî, câme-i mîrâhurî ân kemhâ-yı kırmızı, sevb.

Rebiülevvel 919, fî şehr-i rebi'î'l-evvel sene tis'a aşer ve tis'a mie. der-Edirne

[20] Bahir Selçuk, "Şehdî, Mustafa Efendi" *Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü,* son güncelleme 14 Kasım, 2020, http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/sehdi-mustafa-efendi

[21] Mustafa Erdoğan, "Divan Şiirinde Ortak Mahlas Sorunu ve Kabûlî Örneği" *Erdem* 53 (2009): s.55.

[22] Defterdeki ifadeler aynen yazılmıştır, tarihler de miladi tarihe çevrilmeden bırakılmıştır.

Tasadduk be-mezkûrîn
Alâ‘addîn el-ma‘rûf Şehdî, der-cemâ‘at-i müşâhere-horân, 1500.

Yukarıdaki kayıtlar tek tek incelendiğinde, h.909’daki ilk kayıtta adı Alâ‘addîn ve mesleği terzilik olan bir şairin kaside getirdiği ve 1500 akçe nakit aldığı yazılıdır. h.909’daki ikinci kayıtta âdet üzere bayramlık verilen kimseler sıralanırken Şehdî’nin de bir elbise aldığı belirtilir. Defterde “câme misluhü” ifadesi o elbisenin bir üstteki kumaşla/elbise türüyle aynı olduğuna işaret eder. Dolayısıyla Şehdî’ye de kırmızı kemhâdan mîrâhurî elbise verilmiştir. Defterde h.915 yılına ait üç kayıt vardır. İlk kayıtta Şehdî mahlasıyla meşhur olmuş Alâ‘addîn adındaki bir şaire 1500 akçe verildiği yazılıdır. Çoğunluğu şairlerden oluşan bir gruba bayramlık âdeti olarak ihsanlar verildiği görülen diğer kayıtta Şehdî de yine kırmızı kemhâdan mîrâhurî elbise almıştır. Bu yıla ait son kayıtta ise şair Şehdî’ye âdet üzere bayram sebebiyle aynı elbiseden bir daha verildiği görülmektedir. h.916 yılındaki tek kayıtta Şehdî diye meşhur olmuş Alâ‘addîn adındaki bir şaire 1500 akçe verildiği yazılmıştır. h.917 yılına ait üç kayıttan ilkinde Şehdî’ye Şehzade Şahinşah Beğ için mersiye getirmesi sebebiyle 1000 akçe in‘âm verildiği görülmektedir; ikinci kayıtta sadece Şehdî, şair ifadeleri kullanılmış, 1000 akçe verildiği yazılmıştır. Üçüncü kayıtta ise tamamı şairlerden oluşan bir grup içinde Şehdî’nin adı zikredilmiş ve aynı elbiseden verildiği kaydedilmiştir. Defterdeki son kayıt h.919 yılına aittir. Edirne’de verilen bu tasadduk kaydında Şehdî diye meşhur olmuş, aylıklı şairler arasında yer alan Alâ‘addîn adındaki bir şaire 1500 akçe verildiği belirtilmiştir.

Defterde görüleceği üzere Şehdî’ye ait ilk kayıtta mahlasından bahsedilmeksizin hayyât yani terzi olduğu ve adının Alâ‘addîn olduğu yazılıdır. Diğer kayıtlardaki bilgiler birleştirilince onun mesleği ve şairliği hakkında kesin bilgilere ulaşılmaktadır. Yine kayıtlarda görüleceği üzere Şehdî’nin terzilik mesleğinden sadece h.909’daki ilk kayıtta bahsedilmiş, daha sonra mesleğinden bahsedilmemiştir. Bu da akıllara “Acaba terziliği mi bıraktı ya da buraya tekrar tekrar yazılmadı mı?” sorularını getirmektedir. Defterin genel usulüne bakıldığında in‘âm verilen kimselerin meslekleri her defasında yazılmıştır. Dolayısıyla ikinci varsayım hemen elenmektedir. Geriye “Terziliği bıraktı mı?” sorusu kalmaktadır. İşte bu sorunun cevabını da Şehdî’nin Topkapı Sarayı Müzesi Evrakı Arşivi 363 numaralı gömlekte II. Bayezid’e sunulan Farsça şiirler[23] arasında bulunan kasidesi vermektedir.

Kasidenin Şekil ve Muhteva Özellikleri

25 beyitten oluşan şiirin tamamı Farsça olup bir arzuhâl niteliğindedir. Aruzun *mefā‘ilün fe‘ilātün mefā‘ilün fe‘ilün* kalıbıyla yazılmıştır. Sultan Bayezid’in adı 4. beyitte, şairin mahlası ise 20. beyitte geçmektedir. Kaside, sultan övgüsüyle başlar. Şair, yedinci beyitten itibaren sultana hâlini arz eder. 20-25. beyitler arasında dua ile şiirini tamamlar. Aşağıda kasidenin transkripsiyonlu metni Türkçe’ye çevirisiyle birlikte verilmiş, muhtevayla ilgili değerlendirme şiir metninden sonra yapılmıştır.

[23] Nusret Gedik’e bu şiirleri istifademize sunduğu için teşekkür ederiz.

Kasîde

mefā'ilün fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün

1. Be-dergeh-i şeh-i encüm-sipāh gerdūn-ḳadr
   Ki āfitāb-ı felek ber-dereş nihed ruḫsār

-Gökyüzünün güneşi; felek gibi yüce olan yıldız ordularının şahının dergâhının kapısına doğar.

2. Esīr-i ḥükm-i nefāẕeş mülūk-ı mülk-i cihān
   Muṭī'-i rāy-ı ṣavābeş ṣevābıt u seyyār

-Cihan mülkünün melikleri onun nüfuzunun esiri, gezegenler ve yıldızlar da onun doğru fikirlerinin itaatkârıdır.

3. Be-āb-ı himmet-i ū der-tezeyyün-est riyāż
   Ze-bād-ı ḥaşmet-i ū der-temevvüc-est biḥār

-Bahçeler onun himmetinin nehriyle süslenmekte, yeşermekte; denizler onun haşmetinin rüzgarıyla dalgalanmaktadır.

4. Muṭā'-ı ḫalk-ı cihān Şāh Bāyezīd ki hest
   Cihān be-dergeh-i ū bende-i ḫarāc-güzār

-Bütün dünyanın itaat ettiği Şah Bayezid'in dergâhına cihan halkı vergi veren kullardır.

5. Çü āfitāb-ı felek tā be-şarḳ u ġarb-ı cihān
   Musaḫḫar-est be-tīġeş heme bilād u diyār

-Güneşin doğudan batıya bütün dünyayı tesiri altına alması gibi o da kılıcıyla bütün beldeleri ve memleketleri kuşatmıştır.

6. Pes ez-edā-yı du'ā vü ṣenā-yı dergāheş
   Be-ḫāk-būsī vü hiẕmet be-i'tiẕār me-zār

-(Ey Şehdî) Ona dua ettikten ve onun dergâhını övdükten sonra toprağını öpesin ve hizmetine girmekte mazeret göstermeyesin!

7. Kücā büved ki men-i dil-fikār 'arża künem
   Ḥikāyet-i dil-i rīşim be-ṣūret-i teẕkār

-Nasıl olur da bir yolunu bulup bu yaralı ve üzgün gönlümün hâlini (sultana) arz ederim.

8. Şehā ze-ḳuvvet-i ża‘f u ze-bīm-i ḍarb-ı ḳavī
   Çe çāre-īst ki vā māsuch-est bende ze-kār

-Ne çare ki bu kulun zayıflığın galebe çalmasından ve kuvvetli bir dayağın korkusundan işinden geri kalmaktadır!

9. Ne ḳuvvetī ki künem kesb-i ḳūt-i ehl ü ‘ayāl
   Ne himmetī ki güzīnem ez-īn miyāne kenār

-Hangi kuvvetle çoluk çocuğun rızkını kazanmak için çaba göstereyim? Bu (sıkıntıdan) kurtulmak için nasıl bir himmete yöneleyim?

10. Tenem ze-renc-i ḫayāṭet çü ḫayṭ bārīk-est
    Ze-bīm-i ḫorden-i let şüd ḳavī ża‘īf u nizār

-Bedenim senin terzinin eziyetinden iplik gibi incelmiştir. Dayak yemenin korkusundan bütün kuvvetim gitti, zayıflayıp sarardım.

11. Demī ki ān digerī-rā zedend ḍarb-ı şedīd
    Ze-ḫavf geşte revān hūn ze-çeşm-i eşk-niṣār

-Bir zaman terzilerden birini şiddetli bir şekilde dövdüler ki korkuyla (onun) gözünden gözyaşı yerine kan aktı.

12. Dilem şüd-est be-miḳrāż-ı ġuṣṣa ṣad-pāre
    Cihān şüd-est be-çeşmem çü çeşm-i sūzen tār

-O anda gönlüm keder makasıyla yüz parçaya bölündü ve dünya gözüme iğne deliği gibi dar geldi.

13. Tenem fütāde çü ütü der-āteş-est u me-rā
    Çü şem‘ her nefesem ber-ser-est dūd u şerār

-Sanki bedenim ütü gibi ateşin üstüne düştü ve yanan bir mum gibi her nefesimde dumanlar ve kıvılcımlar çıkardım.

14. Dil-i men-est çü engüştvāne pür-sūrāḫ
    Ze-nūk-ı sūzen-i ġuṣṣa ki cān ez-ū-st fikār

-Gönlüm (bir terzinin) parmakları gibi delik deşik oldu. Keder iğnesinin ucundan canım yaralandı.

15. Sezā-st ger be-gurīzem ze-renc-i derzīgerī
    Ki nātevānī vü kār-est hālet-i düşvār

- Eğer güçsüzlükten ve terzilik işinin zorluklarından (dolayı) terzilik eziyetinden kaçarsam yerindedir.

16. Şüdem ze-derzīgerī fāriġ u ze-şüġl-ı diger
    Be-ġayr-ı midḥat-ı sultān me-rā çe şüġl u çe kār

-Terzilikten de başka bir iş yapmaktan da vazgeçtim, hiçbirine meylim yok. Benim sultanı övmekten başka ne mesleğim ne kazancım var.

17. Libās-ı medḥ ki dūzed dilem be-ḳāmet-i şāh
    Muraṣṣa‘-est be-dürr-i me‘ānī-i ebkār

-Gönlüm şahın boyuna bir övgü elbisesi diker ki o elbise bugüne kadar el değmemiş mana incileriyle süslüdür.

18. Ḳabā-yı aṭlas u dībā be-rūz-ı penc u şeş-est
    Libās-ı şi‘r velī tā-kıyāmet-est şi‘ār

-Atlastan ve dîbâdan yapılan kaftan beş altı günlüktür ama şiir elbisesi kıyamete kadar giyilen bir kaftandır.

19. Zamānī nīst bürīde du‘ā-yı şāh ze-dil
    Revā büved ki bürīde şeved me-rā edrār

-(Ey Şehdî!) Gönülden şaha dua etmeyi kesmenin zamanı değildir. Eğer kesersen sana verilecek ihsanların kesilmesi de reva olur.

20. Revā büved ki ḫored zehr-hā-yi nā-kāmī
    Ze-ḫˇān-ı midḥat-ı tu **Şehdī**-i şeker-güftār

-Eğer şeker sözlü Şehdī senin övgü sofrandan kalkarsa nasipsizlik zehirlerini içse reva olur.

21. Ümīdem-est ki nām-ı me-rā ‘ināyet-i şāh
    Be-defter-i şu‘arā mī-dehed ṣebāt u ḳarār

-Ümidim odur ki benim adım şahın inayetiyle şairler defterinde daima yazılı olsun.

22. Süḫan güẕeşt ze-ḥadd u resīd vaḳt-i du‘ā
    Dilā be-hażret-i sulṭān du‘ā-yı tāze be-yār

-Ey gönül! Söz hadden aştı ve dua vakti geldi. Sen Hazret-i Sultana yeni bir dua et!

23. Müdām tā-müterākib büved sinīn u şuhūr
    Hemīşe tā müte‘aḳıb şeved leyāl u nehār

-Onun padişahlığı yılların ve ayların, gecenin ve gündüzün birbirini takip etmesi gibi daima sürüp gitsin.

24. Leyāl-i ḳadr-i şerīf-i tu bād bī-pāyān
Nehār-ı 'ömr-i 'azīz-i tu bī-ḥisāb u şümār

-(Ey Sultanım!) Senin yüce kadrinin geceleri ve aziz ömrünün gündüzleri sayısız olsun.

25. Nihāl-i 'ömr-i dırāzet ki devlet-est bereş
Hemīşe bād ze-şāh-ı ümīd ber-ḫordār

-Üstüne saadet güneşinin doğduğu uzun ömrünün fidanı daima ümit dallarından nasiplenerek büyüsün.

Amīn yā Rabbe'l-'ālemīn

Şiirin muhtevasıyla ilgili değerlendirme

Şehdî, şiirine Sultan II. Bayezid övgüsüyle başlar. O, yıldız ordularının şahı kudretli kumandanın dergâhında güneş, her gün kapısına yüz sürercesine doğar. Bütün kâinat; gezegenler, yıldızlar ve başka diyarların hükümdarları onun emirlerini yerine getirirler. Bahçeler onun himmet nehirleriyle yeşerir, denizler ihtişamının rüzgârıyla dalgalanır. Bütün dünya onun sarayına vergi akıtır. O, güneşin her yerde görünmesi gibi doğuyu ve batıyı tesiri altına almıştır (1-5.beyitler). Şehdî, o yüce sultana bu kadar dua edip onu övdükten sonra, ona hizmet etmekten de kaçma diyerek sözü kendisine getirir. Artık bir yolunu bulup da hükümdara derdini açmak istediğini ifade eder (6-7.beyitler). Dayak yeme korkusundan ve bedeninin güçsüzlüğünden işinden gücünden geri kalmaktadır. Bir taraftan da hanede evladüiyal, çoluk çocuk derdi vardır, onların rızkını temin etmek için çalışması gerekir (8-9.beyitler).

Terzilik mesleğini zikrettiği bu beyitte, -muhtemelen mesleğe yeni başladığı için işinde oldukça acemidir- diğer terzilerin onu dövüp hırpalamasından teni iplik gibi incelmiştir (10.beyit). Hatta bir gün karşısında başka bir terzi çırağını öyle şiddetli dövmüşlerdir ki o dövülen kişinin korkusundan gözlerinden yaş yerine kan akmıştır (11.beyit). Dövülen arkadaşının hâlini görünce gönlü adeta makasla parça pürçük kesilmiş bir kumaş parçasına dönmüş, dünya; iğne deliği gibi gözüne dar gelmiş (12.beyit), bedeni ateşe konmuş bir ütü gibi kıpkırmızı, alev alev olmuş, nefesinden dumanlar yükselmeye başlamıştır (13.beyit). Göğsü kederden, terzilerin iğne batmaktan delik deşik olan parmaklarına dönmüş, dert iğnesi bedeninde batmadık yer bırakmamıştır (14.beyit). Şehdî, 15-16. beyitlerde artık terzilik işi zor geldiğinden -ve ustalarından daima dayak yediğinden- bu işi bırakmak istediğini, ne terziliğe ne de başka bir iş yapmaya gücü ve hevesi kaldığını dile getirir.

İn'amât defterine göre Şehdî sadece h. 909 yılındaki kayıtta gerçek adıyla birlikte "şâir-i hayyât" olarak kaydedilmiştir. Defterde h.909'da Muhyiddîn ve Üveys Beg "ser-i hayyâtîn", Sinan Beg ve Beşâret Beg, "kethüdâ-yı hayyâtîn", Yar Ahmed adındaki bir kişi de "ser-köhne-i hayyâtîn" olarak kaydedilmişlerdir. Şehdî'nin ve kendisi gibi acemi arkadaşının dayak yediği usta/ustaların ismi geçen şahıslardan biri olma ihtimali yüksektir.

Bundan sonra arzusu, sadece sultan için övgü kumaşından kaftanlar dikip o elbiseleri hakiki mana incileriyle süslemektir; zira atlas ve dibadan dikilmiş kaftanların ömrü ancak beş altı gün iken şiir elbisesi kıyamete kadar eskimeyecektir (17-18.beyitler). Şairin bu ifadelerinden sadece şairlik yapmak istediği başka bir mesleğe de ilgisinin olmadığı anlaşılmaktadır. 19. beyitten itibaren duaya başlayan şair, sultan övgüsünde şiirler yazıp daima ona dua ederek yaşamak istediğini, eğer bunu yapmayı unutursa şeker sözlerinin ona zehir yemiş gibi geleceğini, buna da müstahak olacağını;

şahın inayetiyle şairler defterine adının yazılmasını ümit ettiğini belirtir (b.21). Son dört beyitte yine dualarla şiirini tamamlar.

Şehdî, 24. beyitte gece-gündüz kelimelerini tezatlı kullanarak sultanın mübarek kadir gecelerinin sonsuz olmasını veyahut her gecesinin Kadir Gecesi gibi izzetli olmasını, aziz ömrünün gündüzlerinin de hesap edilemeyecek kadar uzun olmasını diler.

Tamamı Şehdî'nin hayatı ve mesleğine dair belge niteliği taşıyan kasidenin 24. beytindeki ifadeler de şiirin, sultana Kadir Gecesi'ni tebrik için sunulduğunu düşündürmektedir. Zira, *Kur'ân-ı Kerîm*'de aynı adlı sureyle de faziletlerinin anlatıldığı Kadir Gecesi, Hazreti Muhammed (sav) tarafından övülen, Müslümanlarca bin aydan hayırlı bir gece olarak bilinen, bütün şeytanların bağlandığına ve o gece yapılacak ibadetlerin, duaların, hayırların kabul olduğuna inanılan mübarek bir gecedir. Sultan için iyilik yapmaya ve hayır dua almaya bir vesile olan Kadir Gecesi; şairin de arzusunun Allah indinde ve sultan nezdinde kabul edilme ihtimalinin en güçlü olduğu gecedir.

Şehdî'nin aruz veznini neredeyse hiç aksatmadan terzilik terimleriyle birlikte Farsça şiir dilini iyi kullanması Fars bir şair olabileceğini yahut iyi Farsça eğitim almış ve şiir bilgisine sahip bir Türk şair olabileceğini düşündürmektedir. Şimdilik bu konuda elimizde kesin bir delil yoktur. Şiirde geçen, hayyât (terzi), derzîgerî (terzilik), hayt (iplik), mıkraz (makas), sûzen (iğne), çeşm-i sûzen (iğnenin gözü), nûk-ı sûzen (iğnenin ucu), ütü, libas, duhten (dikmek), atlas, diba, kabâ ve inci kelimeleri; terzilik mesleği/terminolojisi açısından da bize zengin malzeme sunar. Yine şairin ifadesinden kumaş ismi olarak anılan atlas ve dibanın o dönemde kaftan kumaşı olarak kullanıldığı ve üstünün de incilerle süslenmesinin âdet olduğu anlaşılmaktadır (17.beyit).

Alâ'addîn, Şehdî (ö. Rebiülevvel 919 /Mayıs 1513'ten sonra) ile ilgili değerlendirmeler

İn'âmât defterindeki kayıtlar ve kasidedeki veriler değerlendirildiğinde Şehdî hakkında şunları söylemek mümkündür:

Asıl adı Alâ'addîn'dir, mahlası Şehdî'dir. II. Bayezid döneminde ve Yavuz Sultan Selim'in saltanatının ilk yılında henüz hayattadır, bakmakla yükümlü olduğu bir ailesi vardır; ancak ailesinin kaç kişi olduğu belli değildir. h.909'da sarayda terzi olarak görev yapmış ancak bu meslekte başarılı olamadığı için kısa bir müddet sonra ayrılmıştır. h.909'da bir defa terzi olarak kaydedilmiş daha sonraki kayıtlarda terzi olduğuna dair hiç kayıt girilmemiştir. 5 Receb 909 / 24 Aralık 1503'ten Rebiülevvel 919 / Mayıs 1513'e kadar saraydan belli aralıklarla in'âm almıştır. Milliyetiyle ilgili bir bilgi yoktur. Henüz bir divanına tesadüf edilmeyen şairin, Sultan II. Bayezid'e yazdığı -bu makaleye de konu olan- Farsça bir kasidesi vardır. Ayrıca in'âmât defterinde II. Bayezid'in 917/1511'de vefat eden şehzadesi Şahinşah Beğ için bir mersiye getirdiği, sultan için de çeşitli defalar kasideler sunduğu, Edirne'de tutulduğu görülen h.919'a ait son kayıtta da sultanın maaşlı şairlerinden olduğu anlaşılmaktadır.

Sonuç yerine

Makalede II. Bayezid ve Yavuz Sultan Selim'in saltanat yıllarının başını idrak etmiş XVI. yüzyıl şairlerinden Şehdî'nin hayatına dair ayrıntılar tespit edilmeye çalışılmıştır. *TEİS*'te veya dönemin tezkirelerinde kendisine dair bir bilgiye rastlanılmamıştır. Çalışmada şairin hayatıyla ilgili bilgiler derlenirken Atatürk Kitaplığı M.C. O.71 numaralı 909-933 / 1503-1527 tarihli in'âmât defterindeki bilgiler, Topkapı Sarayı Müzesi Evrakı Arşivi, 363 numaralı gömlek dosyada II. Bayezid'e sunulmuş şiirler arasında bulunan Farsça kasidesindeki mesleğine dair söylediği bilgilerle

birleştirilmiş ve böylece hayatının bir kesiti gün yüzüne çıkarılmıştır. Bu çalışmada, bir kez daha arşiv belgelerinin ve Osmanlı bürokrasinin çeşitli kademelerine ait defterlerin edebiyat tarihine katkısı Şehdî örneği üzerinden ortaya konmuştur.

Kaynaklar

AKSOYAK, İsmail Hakkı. "Kilârî Şehdî Bey". *Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü.* Son güncelleme 26 Kasım, 2020. http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/sahin-sehdi-sahzade-kilari-sehdi

___. "Mustafa Şehdî Efendi". *Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü.* Son güncelleme 25 Kasım, 2020. http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/sehdi-mustafa-sehdi-efendi

___. "Şehdî, Yahya Efendi". *Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü.* Son güncelleme 25 Kasım, 2020. http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/sehdi-yahya-efendi

ERDOĞAN, Mustafa. "Divan Şiirinde Ortak Mahlas Sorunu ve Kabûlî Örneği". *Erdem* 53 (2009): 55-82.

ERÜNSAL, İsmail E. "Türk Edebiyatı Tarihi'nin Arşiv Kaynakları I: II. Bayezid Devrine Ait Bir İn'âmât Defteri". *TED*, sy. X-XI (1981): 303-342.

___. "Türk Edebiyatı Tarihinin Arşiv Kaynakları II: Kanunî Sultan Süleyman Devrine Ait Bir İn'âmât Defteri". *Osmanlı Araştırmaları* c.4 sy.4 (1984): 1-17.

GÖK, İlhan. "Atatürk Kitaplığı M.C. O.71 numaralı 909-933/1503-1527 tarihli İn'âmât Defteri(Transkripsiyon Değerlendirme)". Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi, 2014.

GÖYÜNÇ, Nejat. "Defter". *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi.* 9: 88-90. Ankara: TDV Yayınları, 1994.

İSEN-DURMUŞ, Tuba Işınsu. "II. Selim Dönemi Sonuna Kadar Osmanlı Edebî Hâmîlik Geleneği". Doktora Tezi, İhsan Doğramacı Bilkent Üniversitesi, 2006.

KARACA, Filiz. "İn'âm". *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi.* 22: 259-260. Ankara: TDV Yayınları, 2000.

KARAGÖZLÜ, Volkan. "Şehdî, Mehmed Şehdî Çelebi, Şeh-nâmeci Şehdî". *Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü.* Son güncelleme 6 Kasım, 2020. http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/sehdi-mehmed-sehdi-celebisehnameci

KÖKSAL, Mehmet Fatih. "Şehdî". *Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü.* Son güncelleme 29 Ekim, 2020. http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/sehdi

ÖZCAN, Azmi. "Câgîr". *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi.* 7: 11-12. Ankara: TDV Yayınları, 1993.

POLATCI, Türkan. "Şehdî, Osman Efendi". *Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü.* Yayın tarihi 23 Ağustos, 2014. http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/sehdi-osman-efendi

SELÇUK, Bahir. "Şehdî, Mustafa Efendi". *Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü.* Son güncelleme 14 Kasım, 2020. http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/sehdi-mustafa-efendi

Topkapı Sarayı Müzesi Evrakı Arşivi, No: 363/67.

YAKAR, Halil İbrahim. "Şehdî". *Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü.* Son güncelleme 25 Kasım, 2020. http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/sehdi-mdbir